

Miloš Mikeln

Natofili, natofobi, mediji, vojne

Čez leto ali dve, ko se poležejo emocije in strasti v zvezi z Natom – strasti bo kar prava beseda, zlasti na natofobični strani jih je v izobilju – bo mogoč post festum zanimiv pregled slovenske miselnosti o vojski, vojaštvu, orožju. V miru in brez strasti bomo pregledovali, koliko je Slovenija samosvoja, koliko pa ponižno plava v toku, ki nas obkroža; znano reklo o dunajskih konjarjih, bodo rekli eni – koliko je ob usodnih odločitvah razsodna, koliko pa nespametno tvega, bodo rekli drugi – ali je bila odločitev za ali proti Natu, kakor se bo pač izšlo, prava ali napačna, bodo povedali tretji, generali post festum.

Seveda, če se medtem ne zgodi kaj hudega in se nam festum ne izide dobro. S tem ne mislim na tak ali drugačen izid referendumu o Natu, temveč na dogajanje v svetu. Recimo, če ne bo medtem petrolejski lobi Georgea W. Busha s svojo vojno za iraške naftne zaloge sprožil svetovnega pretresa velikih dimenzij. Ne takoj po vojni z Bagdadom, če do nje res pride in kakor koli se že konča, temveč kratko ali daljšo inkubacijsko dobo pozneje, ko ponižani arabski gnev, recimo po Homeinijevem zgledu, zruši saudijski prestol, postavljen na največja naftna ležišča sveta, in se orjaški plaz saudijskih modernih tankov, topov in letal, kupljenih s petrodolarji prav v ZDA, usuje nad šejtana Izrael, da se morejo Judje ubraniti le še z nuklearnim orožjem in ... pomisel je preveč grozovita, da bi jo razvijali naprej. Ali Bush upa, da se bo Saddam Husein uklonil in sam odšel med politične upokojence v udobni eksil, ali je Rumsfeld pripravljen žrtvovati v uličnih bojih v Bagdadu tisoče ameriških življenj, ali

se mogoče zanašata, da bodo Saddama že prve dni vojne našle in ugonobile 'pametne' bombe (kdo ve, koliko je res pameti v bombah in v vladnih glavah)?

Mi tu se medtem ukvarjamo z Natom.

Slovenija je na razpotju, ki pomeni "večjo izbiro, kot je bila odločitev za državno samostojnost". (Peter Kovačič Peršin, Delo, 25. 1. 03). Koliko se s to izbiro ukvarjajo le ljudje politike in peresa, koliko je pa v resnici segla tudi v Baško grapo, v Haloze in na Gorjance, nekaj malega vedo raziskovalci javnega mnenja, natančno pa tudi oni ne. Dovoljen je poizkus zbirnega opisa skupin, ki bolj ali manj javno izražajo mnenja za in proti Natu, poskus psihograma naše natofilije in natofobije.

1. Pri zagovornikih Nata med preprostimi ljudmi, ki se ne obremenjujejo s politiko, je veliko črednega nagona ("čredni" tu ni mišljen slabšalno, saj pogosto ohranja življenje posamezniku in skupnosti); vsi veliki evropski narodi so zraven, kaj bi mi mali sami? Hvala bogu, da smemo v njihovo družbo. Ti se ne oglašajo v javnosti, jih pa ni malo, mogoče celo največ.

2. Redkobesedni so tudi tisti privrženci vstopa v Nato, ki tega niso veseli, raje bi videli samosvojo, recimo nevtralnno Slovenijo. Torej nekakšni mlačni zagovorniki Nata, zato se tudi oni ne oglašajo radi, mlačnost ni spodbuda za javno besedo. Vedo, da se nevtralnno ne doseže le po lastni volji, temveč glede na geopolitično lego države in predvsem na interese drugih; Švica je nevtralna, ker je to tudi drugim ustrezalo, Avstrija je nevtralna, ker so ji veliki tako naložili, finlandizacija je tudi poseben primer. Zato pač sprejemajo vstop v Nato, ko nevtralnno ni uresničljiva. V Nato sicer ne z odporom, pa tudi ne z veseljem.

3. Mogoče jih kar nekaj misli tako kot avtor teh vrstic – da se ne sprenevedam: sem za vstop v Nato, razloge sem opisal v Delu sredi maja lani: "Vse o tem, zakaj naj gre Slovenija v Nato, je mogoče povedati s primero, ki je ta čas pri nas moderna: Irska. Irska ni v Natu, tako se je odločila, in se ima prav odlično, kak ugleden Irec v intervjuju v Delu celo svetuje Slovincem, naj ne gredo v Nato. Ni pa prijaznega Irca nihče vprašal, kako bi oni glasovali in ravnali, če bi imeli trideset kilometrov onkraj svoje meje opustošeno Krajino, ki jo je zapustilo sto petdeset tisoč ali več Srbov, in te narodne rane ne bodo pozabili petsto let, malo naprej Bosno, kjer le tuji okupatorji vzdržujejo približen mir, še malo naprej Kosovo, ki bo zanesljivo hotelo na svoje tudi s silo, če ne gre drugače, in seveda Srbijo, ki je deset let živela v izbruhu

nacionalboljševizma, kar smo pri nas definirali že leta 1989, sama pa vse doslej še ni dognala, kaj je to bilo. Nihče je ne bo denacificiral, Haag za to ni dovolj, tudi Nemčiji sam Nürnberg ni bil dovolj, naposled je potrebovala petindvajset let, preden je Willy Brandt pokleknil v Varšavi in ga Nemci niso linčali za to. Koliko bodo potrebovali Koštuničevi nasledniki, da bo nekdo pokleknil pred spomenikom v Srebrenici, ne da bi ga Srbi linčali, in kdaj bo sploh tam spomenik? To je tisto. To ni mirno morje okoli zelenega otoka, to je soseščina, kjer še dolgo ne bo miru. Še bližnji sosedje Hrvati, sami žrtev teh vojn, lahko ob hujših notranjih stiskah brž poiščejo možnost za narodno poenotenje s pritiski na malo sosedo; Tuđman je ob vsaki svoji podražitvi bencina in cigaret govoril o srbsko-slovenski zaroti zoper Hrvaško, o slovenski operetni vojni in podobno, v hrvaški miselnosti se je to, kot vidimo, nalagalo in usedlo, in najmanj je recimo zapreti sosedu morje. Kako hitro to lahko gre, se je videlo na cestah ob nedavni 'naftni vojni' sredi najlepšega miru. Državi, ki je v Natu, seveda nihče ne bo zapiral morja, kaj šele kaj hujšega." (Delo, 11. maj 2002) Toliko pro domo sua, dom moj in slovenski, brez zamere. To ni "zastraševanje", kot se danes takoj in zlahka reče, to so eno za drugim gola dejstva.

4. Politični razred ali sloj, kakor že rečemo, stranke leve in desne (razen nacionalne in mladih), ki so složno za vstop v Nato, zdaj ob nasprotovanju dela javnosti kažejo nekakšno osuplo nejevoljo: kako da nam ne verjamate, vse smo natančno premislili, sploh pa imamo vaš mandat, demokratičen, z volitvami ste nam ga dali, in vam z vso odgovornostjo pove-mo, Nato je za Slovenijo edinstvena priložnost in najboljši možni zaključek osamosvojitvene zgodbe. Na primer zunanji minister dr. Rupel: veliko odločilnega je naredil za demokracijo in samostojnost Slovenije, odkar je novembra 1988 na zboru kulturnih delavcev v Cankarjevem domu ustanovil Zvezo razumnikov, kot jo je tedaj imenoval, poznejšo SDZ in intelektualno jedro Demosa, in imel je prav, se je pokazalo, zato se zdaj lahko le še čudi, kako da mu nenadoma toliko vplivnih ljudi ne da prav, temveč mu zagrizeno nasprotujejo rektor in dekani, profesorji, polkovniki.

Sme pa se tudi javnost čuditi, zakaj politiki ne povedo v svoj prid nekaterih temeljnih podatkov o osnovnih načelih Nata: vsaka članica se mora zavezati, "da bo vse mednarodne spore zgladila z miroljubnimi sredstvi, da se bo izogibala grožnjam ali uporabi sile, se zavzemala za vzpostavljanje prijateljskih in

miroljubnih odnosov in za zmanjševanje etničnih in ozemeljskih napetosti, sodelovala pri preprečevanju konfliktov in kriznem menedžmentu ..." (Delo, 22. 1. 03, Božo Masanović iz Bruslja)

Znotraj Nata gre torej, če je dovoljen komentar, za nekaj povsem drugega, kot je Nato še nedavno pomenil navzven, nasproti Varšavskemu paktu. Zakaj vlada tega razločno ne pove, jasno in preprosto, je res uganka. Po vseh stoletjih evropskih vojn, ki so ne le krotovičile staro celino, temveč jih je Evropa tudi izvažala na druge kontinente in zapletala vanje ves svet, se naposled Francija ne bo več spopadla z Nemčijo, njuna povezanost se je začela s premogovno in jeklarško unijo že davno in je zdaj tolikšna, da ne moreta narazen, Nemčija ne s Poljsko, meja na Odri in Nisi je kruta za Nemce, ampak so jo stisnjenih zob sprejeli, Poljska si ne bo jemala slovaških pokrajin, kot jih je leta 1938, in tako naprej do Italijanov, ki morajo morebitne skomine po vzhodnih obalah Jadrana dokončno pogoltniti; Nato takih skomin ne dovoli. Vsi so pod enim pokrovom, pod katerim ni dovoljena uporaba sile. To je danes pglavitna značilnost Nata: pokrov miru nad Evropo. Evropa postaja enotno področje miru.

Naši politiki ali sami niso dojeli ali pa kdove zakaj ne povedo, da je ta pokrov miru nad Evropo seveda najprej evropski interes, a tudi ameriški. Res pa so ZDA same potrebovale štiri leta, od Madrida do Prage, da dojamajo novo dogajanje v Evropi in svoj interes v tem (Rusija je tudi šele pravkar došla, a je, zato ne nasprotuje več širitvi Nata do svojih mej). Madrid je še bil potiskanje meje na vzhod, Rusija je na tleh, obkolimo jo čim tesneje, zdaj je priložnost. Praga je pa nekaj drugega. Poglejmo, ZDA so dvakrat v dvajsetem stoletju poslale svoje fante v Evropo in kar precej jih je umrlo. Nerade so to naredile, v prvi veliki vojni šele leta 1917, pred drugo je Roosevelt še na zadnjih volitvah obljubljal "naši fantje nikoli več na evropska bojišča" – zdaj jim očitno res ne bo več treba. Evropa in večji del severne poloble se združuje za mir. Nato ni več orodje Evrope in ZDA za vojno, temveč orodje Evrope za mir in orodje ZDA, da jim ne bo treba v evropske vojne. Nato je področje miru.

Prav tako čudno je, da ne povedo natančnejših števil o naših izdatkih za obrambo v prvem ali drugem primeru, z Natom ali brez njega. Seveda gre predvsem v drugem primeru za hipotetične številke, ampak tudi te je mogoče približno izračunati, za kaj pa ima država generalni štab? Na televiziji smo slišali državnega podsekretarja za obrambo,

da zdaj Slovenija daje za vojsko približno tretjino tistega, kar je dajala v Jugoslaviji; če bi torej izdatke za vojsko podvojila, česar ne zahtevajo od nas, ampak če bi, bi še vedno dajala manj, kot je dajala v Jugoslaviji. Ne vidim razlogov, da človeku ne bi verjel. Lastna obramba svoje nevtralnosti bi stala nekajkrat več in to za nepopolno, zgolj približno varnost v možnih kriznih situacijah. Na Balkanu je vse mogoče, menda generalni štab premišlja tudi o tem – kako bomo ravnali, če ne bomo v Natu, in koliko bi to stalo? Vsaj približno? In kaj je v takem položaju sploh mogoče? Da bi se laže odločali, prosim.

Toliko o natofilih, z avtorjem teh vrstic vred.

Nasprotniki slovenske vključitve v Nato so bolj raznovrstno stratificirani, skupin je več in bolj raznolike so.

1. Z veseljem vidim (še) zdaj se to v večjem kaže, prej pač ni bilo povoda), da se je pri nas zelo razširila mirovniška miselnost. "Resnična alternativa je: ali civilizacija vojne in s tem socialne neenakosti ali civilizacija miru in socialne pravičnosti. Nobena civilizacija, ki je gradila svojo moč na nasilju, ni obstala." (Peter Kovačič Peršin, Delo, 25. 1. 03) Ali bo prav za najinega življenja, dragi Peršin, po tisočletjih vojn prevladala civilizacija miru in socialne pravičnosti, je seveda drugo vprašanje. "Ali imamo alternativo vstopu v Nato? Seveda jo imamo: kultura miru in miren gospodarski razvoj," povedo na tretjem programu Radia Slovenija 28. 1. 03. "Da bomo mi dali drugim mir, je gotovo – če nam ga morebiti drugi ne bi dali, pa ne bomo mi krivi svoje katastrofe, saj mi smo za mir," bi morali dodati, da bi bile jasne tudi posledice. A mirovniška kultura se širi. Vse več je ljudi, ki nasprotujejo vojaščini nasploh, so za razorožitev, ne marajo militarizma, če je že treba imeti vojsko, naj bo majhna, najbolje pa bi bilo sploh brez nje. To mirovništvo se bo gotovo krepilo, naj smo v Natu ali ne, in se soočalo z dilemami sodobnega sveta, kako "zbrati pogum za novo utopijo." (Peršin)

2. Antipatija kot princip, ob tem pa emocionalen odnos do vse zadeve in povrhu antiamerikanizem, pač utemeljen in razumljiv spričo tako pax americana kot american way of life. "Saj imaš prav, gotovo imaš prav, ampak jaz jih ne maram, zato bom proti. Kaj pa počnejo, lepo te prosim, od Dresdna in Hirošime in Vietnama do latinskoameriških prevratov, odstavljajo in postavljajo vlade, ali kar z marinci ali pa z dolarji, Salvador Allende, zdaj neki Arabec in Korejec, jutri ne vem kdo, takim se naj pridružimo, ne, ne maram jih, jaz bom glasovala proti," mi je rekla univerzitetna profesorica po tistem članku v Delu maja lani.

3. Študijozen profesionalno mirovniški odnos, obširno znanje. Gledali smo na primer mlado znanstvenico na televiziji, ki je zunanjšega in obrambnega ministra obravnavala z vzvišeno vsevednim nasmehom ves čas oddaje – jaz vem vse to, kar vidva, in še veliko več, se je bralo z njenega obraza.

4. Razne manjše skupine, na primer ducat protestnikov v Cankarjevem domu; ko je Dimitrij Rupel govoril v dvorani, so pred njo protestirali, neka deklica je klicala "ne-nato" in izvajala smučarsko gimnastiko: odskok z obema nogama, kolena visoko, noge zadaj pokrčene, doskok enkrat v levo drugič v desno na obe nogi, ampak vedno na zunanjo nogo, teža na zunanji nogi, perfektno izvedena smučarska vaja.

Žur. Žur je za mladino važna reč, brez šale, kdor samo doma sedi in se pifla za odlično spričevalo, se ne znajde v svetu in življenju. Žur je za mlade važna reč. Ali protestni spreved na Šubičevi in Prešernovi, mnogim obrazi žarijo v veselju, končno nekaj, da ni dolgčas – res pa so drugi odlično peli *Internacionalo*, celo znajo besedilo, poglej si jih, dobro so jo peli, in stare delavske pesmi, *Nabrusimo kose* in take.

5. Nova levica, ki se počasi formira, antiglobalistična, antikapitalistična. Formira se lokalno in obenem globalno. Za začetek je zelo raznovrstna, kot je bilo vedno; recimo v španski državljanski vojni ali tudi v ruski revoluciji so na začetku imeli velik vpliv anarhisti, anarhistične vojaške enote v obeh teh revolucijah. Nakar se to počasi izčisti, nastanejo bolj kompaktna gibanja in nazadnje stranke. Da se oblikuje nova levica, mlada, v globalnih časih pač globalno, po dolgi praznini na levi, "realni socializem" pač ni bil več levica, me veseli, moje simpatije so z njo. To so tisti, ki so dobro peli *Nabrusimo kose*.

6. Samosvoja gospodarna miselnost: kaj nam je pa tega treba, dobro smo shajali doslej, oče je dobro gospodaril sam na svojem gruntu, pa bo še sin, če ga je kaj v hlačah. Jalen in Finžgar bi temu rekla gruntarski ponos. Taka kmečka trma je simpatična, zbujajo po svoje spoštovanje in se je naleze tudi človek, ki že dolgo ne živi več na gruntu, pa tudi kajzar se zna tako postaviti, če živi sprijet s tradicijo samosvojega ponosa.

Značilno za vse te natofobne skupine je, da jih noben argument z nasprotne strani ne prepriča. Kar zadeva njih, so vsi izdatki za Natopis in podobno propagando stran vržen denar. Vnaprej imajo trdno stališče in jih nič ne premakne.

Toliko o natofobih vseh zvrsti.

Mediji imajo pri tej in vsaki podobni javni zadevi seveda zelo pomembno vlogo, če ne kar odločilno. Pri nas so tokrat večinoma na strani nasprotnikov vključitve v Nato. Ali zato, ker se pismenemu in šolanemu človeku pač spodobi, da je načelno proti vladi, zaničuje "one zgoraj", ne sme biti v "glavnem toku", mainstream? Nezaveden refleks iz prejšnjega režima?

V sobotni prilogi Dela je v rednem mesečnem intervjuju prof. dr. Mencingerja proti Natu sicer izjemoma kdaj govor le o univerzi, a rektor to zlahka nadoknadi v pismih bralcev. Dnevnik se bojuje z Natom največ s karikaturami in komentarji. Na RTV Slovenija nudijo ves možni prostor gospodom Janski in Bajuku, ki skušata s proceduralnimi triki preprečiti pravočasni

referendum. Vsi skupaj pa veselo sledijo modi norčevanja iz obeh pristojnih ministrov, ki se mučita in znojita, uspeha pa imata vse manj. Kajpak, za vladno letalo se nihče več ne zmeni, županjo, pa še direktorja veterinarske uprave smo zamenjali, prezebli molotovci so šli domov – kaj bomo pa kazali na ekranih in v časopisih? Mediji pač živijo od tega, dan za dnem, in v politiki je sploh treba, je rekel stari lisjak Franz Josef Strauss, "gnati vsake toliko novo svinjo skozi vas". Pa jo ženejo.

Obrambni minister Grizold je "lažnjivi kljukec", trpinčijo ga "osebne frustracije", razkazuje "svojo morbidnost", "govori kozlarije", "črno na belem laže" (Dnevnik, 28. 1. 03), ali pa "galopirajoča garnizija ... gorenjskih grint ... gleda gor gizdalinskega glavarja Grizolda" (Delo, 28. 1. 03). Brez enega samega argumenta v celem dolgem članku ali v drugem primeru v kratki neduhoviti glosi. Zato pa veliko emocij in strasti. In naslednji dan podobno, v istem ali v drugem in tretjem mediju.

Očitno v tej zadevi štejejo bolj emocije kot dejstva, jih misli kar precej v redakcijah. Morebiti imajo celo prav; če bo šlo na natofilni strani tako diletantsko naprej, mediji pa nadaljevali podžiganje strasti, bodo naposled na referendumu res glasovale emocije, ne dejstva.

Za konec še nekaj o vojnah.

Če je Nato orodje za mir v Evropi in se tudi velikani na njenem vzhodu, Rusija, strinja s tem, koga potem tu pri nas še skrbijo vojne?

V mirovnem komiteju Mednarodnega P.E.N. smo veliko razpravljali o tem. Objavili še sredi hladne vojne v Deklaraciji o miru in svobodi, kongres v Luganu 1987, "obsojamo vse oblike terorizma, pa naj gre za državni terorizem, individualni terorizem ali terorizem, ki se opravičuje kot del boja za svobodo. Gibanja, ki uporabljajo teroristične metode, izničijo smotre, h katerim se priznavajo, in izgubijo vsakršno legitimnost." – "Ni svobode brez miru in ni miru brez svobode: svoboden razvoj posameznika in družbe je pogoj za dolgotrajen mir. Samo svobodni možje in žene lahko živijo v miru z drugimi ljudmi, narodi, razredi, rasami in religijami." Odstavek o terorizmu je še kar se da aktualen, vedno bolj celo, lani smo spet pozvali izraelski in palestinski center P.E.N., naj se odločno izrečeta za ta načela vsak pred svojo javnostjo, četudi bi se v sedanjem vzdušju tam morala postaviti vsak

na svoji strani proti vetru, proti viharju celo. Tisto o miru in svobodi pa itak vedno velja, za vse čase.

Obenem pa si nismo delali iluzij o prihodnjih vojnah. Miru in svobodi stojijo nasproti neizčrpne zaloge nasilja za nove vojne. All's taken care of for War, za vojne je poskrbljeno, ne le na Bližnjem vzhodu, je bilo rečeno v nekem referatu: "Ali bodo Turki dovolili svojim dvanajstim milijonom Kurdiv, Iran svojim sedmim, Irak štirim, Sirija enemu, da dobijo vsaj svoje šole, časopise, lokalno samoupravo, da nazadnje potlej dobi ta petindvajset milijonski narod svojo državo? Seveda ne bodo, ni govora. Ali bodo Kitajci dovolili to isto Tibetancem? Ali pa Rusi Čečenom, in kje so še vsi drugi "čečeni" v Rusiji? Kako bodo v Afriki uredili meje po etničnih, naravnih, ekonomskih in drugih razumnih načelih, ko so vse prevečkrat potegnjene po vzporednikih in poldnevnih, kot dediščina kolonialnih osvajanj Britanije, Francije, Nemčije in Italije? Ali bodo v neki prihodnji Bosni neki novi Mitterand, Mayor in Hurd spet enim dovolili imeti orožje, drugim pa ga prepovedali in jim onemogočili braniti se ter ustaviti napadalca? Seveda bodo. Stare zaloge nasilja nad ljudmi in narodi so ponekod res skopnele. Na splošno pa niso zmanjšane, ker drugod sproti nastajajo nove. Svet dobro vidi nespamet, oholost, uklenjenost v preživele miselne modele, gnile stare mite, grabežljivost, nestrpnost, ki ustvarjajo nove zaloge nasilja. A je sam ves nespameten, ohol, grabežljiv. Za vojne je poskrbljeno."

Po drugi svetovni vojni jih je bilo več kot petsto na tem trpinčenem planetu.

Kar se nas tu tiče: kdo ve, kaj se bo recimo dogajalo ob zelo hudih notranjih krizah v Srbiji, ki bo še dolgo živela v hudih frustracijah, na Hrvaškem, ko jim nacionalistični patos spotika mukotrpe korake v Evropo, ali v stoletno razklani Bosni, in kaj bo Slovenija naredila tedaj? Leta 1991 se je JLA zelo diletantsko peljala na slovenske meje, brez dobre izvidniške, zračne ter logistične podpore, in se je tistih dva tisoč njenih vojakov (natanko: 1990) dalo ukrotiti – kako bo prihodnjič, če bo? Takrat so nekateri leto poprej podpisovali poziv za razorožitev Slovenije, gotovo ne na pamet, temveč po tehtnem premisleku – in kmalu videli, kako kratke sape je mir. Če bi Slovenija takrat bila brez orožja in brez vojske, bi še danes plačevala Miloševićeve avanture na Kosovu, in Albanci se nikakor ne bi vdali; oni se še nikoli niso razorožili, tam čast moža zahteva, da ima puško v hiši, in temu ni prišel na kraj ne kralj Aleksander, ne maršal Tito, ne Milošević, še avanture

onkraj Prokletij do Skadra in Elbasana. Kajti Srbija svojega Slobodana ni zavrgla, ker je mož nasilja in zla, temveč večinoma (manjšina pa se šele počasi prebija v srbsko javno zavest) zato, ker ni izpolnil, kar je obljubljal.

Seveda je to, brez zamere, še enkrat argument za vstop v Nato; nisem zgolj nevtralen opazovalec naše natofilije in natofobije, sem vnaprej povedal.

Torej Nato za mir. Orožje je vedno najprej za mir. Šele če to ne gre, za vojno.

Res, prav radoveden sem, kako bomo čez dve leti, ko bo vse to mimo, analizirali današnjo natofilijo in natofobijo. Trezno, v miru. Ko ne bo vojne – kje daleč bo gotovo kaka, bogneđaj kje bliže – ko bo mir.

SODOBNOST

revija za književnost in kulturo

Letnik 67, številka 2, 2003

Izdajatelj
Cankarjeva založba
Kopitarjeva ulica 2
1512 LJUBLJANA

Naslov uredništva
SODOBNOST
Hribarjevo nabrežje 13
1512 LJUBLJANA
Telefon 01 200 41 02
sodobnost@cankarjeva-z.si

Naročila in reklamacije
Cankarjeva založba
Kopitarjeva ulica 2
1512 LJUBLJANA
Telefon 01 230 26 95, 080 11 08

Tisk
TISKARNA LJUBLJANA d.d.
ISSN 0038-0482

Oblikovanje ovitka
Jani Bavčer, ARSENAL,
sodelavec Gregor Vovk

Računalniški prelom
Janez Turk

Glavni urednik
EVALD FLISAR
evald.flisar@guest.arnes.si

Uredniški svet
Sandra Baumgartner
Igor Bratož
Jože Horvat
Marko Kravos
Meta Kušar
Feri Lainšček
Katarina Majerhold
Tone Peršak
Dušan Šarotar
Igor Škamperle
Vesna Jurca Tadel
Lucija Stepančič
Veno Taufer
Milan Vincetič
Ciril Zlobec

Lektorica
Metka Peserl
metka.peserl@volja.net

Glavni urednik sprejema
sodelavce vsak ponedeljek
od 11. do 13. ure
v pisarni uredništva,
Hribarjevo nabrežje 13.

Menarocenih prispevkov
ne vračamo.

Letna naročnina
z 20 % popustom
za redne naročnike
9800 SIT.

Cena te številke
v prosti prodaji
1500 SIT.

Cena za naročnike
v tujini USD 125
ali protivrednost
v drugi valuti.

Revija izhaja
ob finančni pomoči
Ministrstva za kulturo
Republike Slovenije
in sponzorjev.

Stališča avtorjev
niso zmeraj tudi
stališča glavnega
urednika ali članov
uredništva.